

op, da den faldt, og den lod saaledes: „at tænke sig, at Domstolene skulde kunne komme til at afgjøre saadanne Forhold!“ Jeg maa nu sige, at efter min ringe Erfaring er der Forhold, der ere langt mere vanskelige for Domstolene at afgjøre end det Tilfælde, der her foreligger, som ingenlunde vil være enestaaende i Landbolovgivning og Fæstelovgivningen; der er jo hvert Dieblil lignende Forhold, som foreligge Domstolene til Afgjorelse. Det er jo en bekjendt Sag, at der for Domstolene foreligger mange Tilfælde, hvori de ikke dømme umiddelbart, men hvor de hovedsagelig maa støtte sig til et Skjøn, afgivet af Andre, om ogsaa den endelige Afgjorelse af Skjønets Virkning beror hos Domstolene. Lad os f. Ex. blot tage det Tilfælde, at en Mand er bleven forbigivet; Domstolene skjære ham da ikke op og undersøge, om han er forbigivet, nei, de henvende sig i saa Henseende til Læger og laeder dem afgive deres Skjøn, og med dette Skjøn i Haanden afgjøre de Gylldigheden og Tilstræffeligheden af de Beviser, der foreligge; og det er slet ikke Andet, som Domstolene her skulle gjøre. Domstolene skulle her afgjøre Gylldigheden og Tilstræffeligheden af de Beviser, som den paa gjældende Eier fremkommer med Hensyn til sin Salgsplan. Dersom jeg ikke vidste bedre, saa maatte jeg tro, at den ærede 2den Landsthingsmand for 2den Areds ikke var synderlig inde i Landvæsenet; thi ellers maatte han vide, at der netop i disse Forhold er mangfoldige Tilfælde, hvor Domstolene komme til at afgjøre akkurat lignende Forhold, og det endog langt vanskelige Tilfælde. Her foreligger egentlig ingen Vanskelighed, thi her er Intet, der kan komme uventet; der er givet Eieren al Anledning til i Tide at sikke sig de Beviser, som han skal producere, først for Ministeren og senere for Domstolene; han kan gjøre det paa forskjellig Maade, og han har altid Udgang til at gaa først til Ministeren, og dersom denne erklærer sig misfornøiet med Beviserne, kan han fremkomme med yderligere Beviser, kort sagt, der er Intet, der kommer bag paa ham; men i beslægtede Forhold have vi mange Tilfælde, hvor Domstolene ere langt vanskelige stillede. Jeg kommer saaledes til at tænke paa et Tilfælde, der er nævnt i Lo-

ven af 1861, hvor Domstolene kunne komme til at afgjøre, hvorvidt en Fæster, naar han fratræder, skal have Erstatning for Eiendommens forøgede Værdi som Handelsgaard. Her kunne jo netop disse Momenter frem, som det ærede Medlem mente, at det var umuligt for Domstolene at afgjøre, nemlig Eiendommens Veliggenhed, Kulturtilstand osv.; det er netop Momenter, som skulle frem, naar man skal afgjøre, hvorvidt en Eiendom har faaet en forøget Værdi som Handelsgaard. Kunne Domstolene afgjøre dette, og det har der vistnok aldrig været opkastet Tvivl om, skjøndt jeg mener, at det er et meget vanskeliggere Tilfælde end det, der her er Tale om, saa kunne de vel ogsaa afgjøre dette. Det Samme gjælder ligeledes, hvor der f. Ex. er Tale om Fæsteforbrydelse. Efter Forordningen af 9de Marts 1838 kan saaledes en Fæster dømmes fra sit Fæste, naar han sælger af den Gjøbning, som han behøver til at gjøde sin Jord godt. Domstolene gaa ikke ud og se paa Jorden, men der skal et Skjøn til og ovenikjøbet et Skjøn, som vistnok er meget vanskeligt, fordi — ja, jeg er ikke Landmand og tør derfor ikke komme nærmere ind derpaa. Men jeg skal nævne et andet slaaende Exempel i denne Retning; det er et kriminel Tilfælde, men ogsaa hentet fra Landbosforholdene. Ifølge Skovforordningen af 1805 bliver en Mand, naar han har hugget sin Skov om for Jøde, at sætte under Tiltale og dømme til en aarlig Mulkt, indtil Skoven igjen er voret op til at blive ligesaa stor, som den var før. Der skal altsaa føres Bevis for, at Skoven er ligesaa stor, som den var før. Jeg spørger, om det ikke er noget ganske Andet for Domstolene at smage paa, end hvor der er Tale om Salgspriser eller kort sagt om Noget, som ligesom kan bevises med Dokumenter og paa mange andre Maader. Jeg tror saaledes rigtigt nok, at denne Bei at angribe den høitærede Ministers Forslag paa ikke er heldig. — Med Hensyn til selve Forslaget yttrede navnlig den sidste ærede Taler, at hvad der deri var anført som det, der skulde dokumenteres, nemlig Priserne og Tilkaarene etc., var saa overordentlig vagt, at det kunde man slet ikke gaa efter. For det Første vil jeg nu sige om den høitærede Mi-